

Hun om Hund

Kilde:

Forskning.no

*Nettavis om norsk
og internasjonal forskning*

Hun er Emma Mary Garland.

Bachelorgrad i husdyrfag og mastergrad i biologi fra Norges miljø- og biovitenskapelige universitet (NMBU).

Hun er også utdannet hundeinstruktør ved Fjellanger Hundeskole i Bergen.

Bestevenn med en åtte år gammel hannhund: bearded collie-blanding Cumulus.

I denne bloggen skriver hun om hund.

hunomhund@gmail.com

[@hunomhund](#)

[/hunomhund](#)

Sosialisering av valp

24.5 2015 21:24

Åsa og Mia. (Foto: Emma Mary Garland)

Vi sier at hunden er en sosial art. Et dyr som kan tilpasse seg livet i en gruppe, kommunisere og samhandle med andre individer.

Men det er bare halve sannheten.

Den er nemlig ikke født sånn.

Atferd er, som mye annet, et resultat av både gener og miljø. Sosial atferd må med andre ord *læres*.

Og det spesielt når hunden er i sosialiseringperioden.

Sosialiseringperioden

Sosialiseringperioden starter i 3-ukersalder og avsluttes når valpen er ca. 12 uker. Tidsrommet varierer mellom individer og raser, men dette er en grei generell regel.

Det som styrer denne perioden er **to motstridende motivasjoner**:

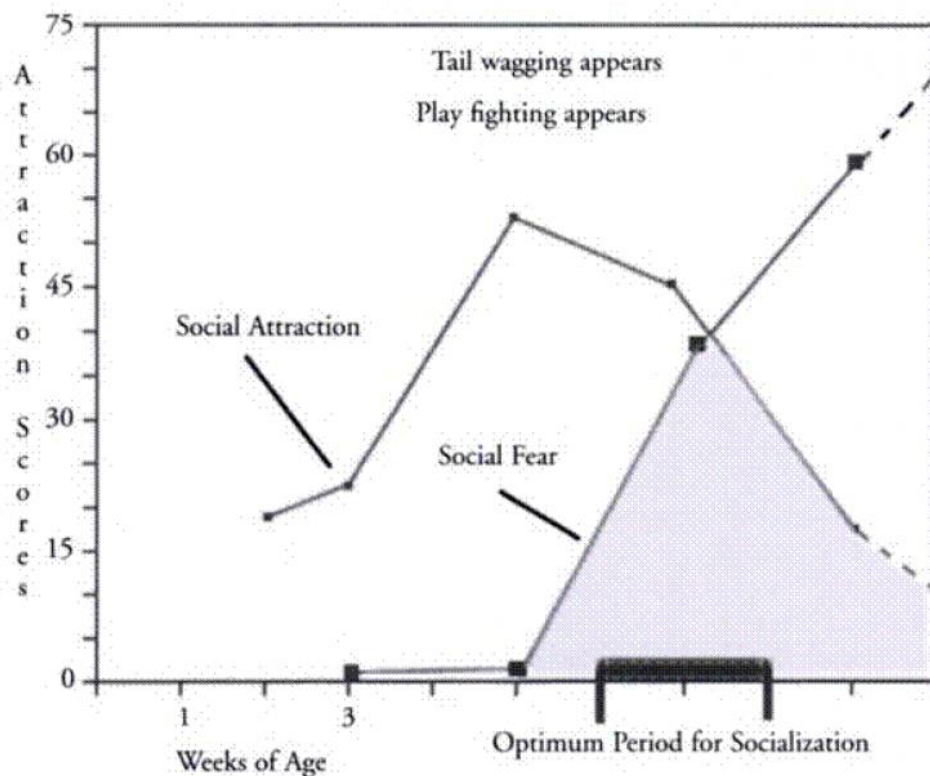

FIG. 2.6. Timing for socialization. Note that the ideal time for initiating secondary socialization corresponds to the intersection of the opposing trends of increased social fear, on the one hand, and decreasing social attraction scores, on the other. After Scott and Fuller (1965).

Sosialiseringperiode og fryktperiode presentert av Scott og Fuller i 1965. Grafen er hentet fra artikkelen Sosialiseringperiode hos hund (se kilder). Se underst for større bilde.

Ønsket om å utforske og frykten for det ukjente.

Alt er jo ukjent for en valp som akkurat har kommet til verden. Men i denne perioden er den mer nysgjerrig enn redd for alt den ikke har erfaring med, og tør derfor å undersøke disse fremmede individene, objektene og situasjonene. Bli kjent med dem før frykten trår til.

Etter som dagene går, særlig fra 5-ukersalder, blir valpene gradvis mer tilbakeholden til alt som er fremmed. Sosialiseringssperioden over når de først blir mer skremt enn nysgjerrig når de utsettes for noe ukjent.

I disse ukene er valpen dermed svært mottakelig for alle slags inntrykk. Den lærer hvordan verden henger sammen, kan man si. Hva man skal passe seg for, hva som er trygt.

Dette er også den mest betydningsfulle perioden for læring av sosial atferd. Den lærer å gjenkjenne, knytte sosiale bånd og kommunisere med andre levende vesener.

Valpen blir sosialisert.

Gunnar og Mia. (Foto: Emma Mary Garland)

Sosialisering

Helt fra fosterstadiet vil miljøet påvirke hundens senere atferd. Likevel er det først når sansene er på plass og nervesystemet tilstrekkelig utviklet i 3-ukersalder at sosialisering effektivt kan skje.

Valpen går gjennom flere perioder:

Valpens utvikling av sosial atferd

Den prenatal perioden (fosterstadiet) Allerede nå vil miljøet ha effekt på hvordan hundenes atferd blir. F.eks. vil valpene bli påvirket hvis mor er utsatt for mye stress under drektigheten. Det økte nivået av stresshormoner gjøre at valpene blir dårligere til å takle stress selv når de er voksne.

Den neonatale perioden (0-21 dager) Dette er stadiet da valpene ikke gjør stort annet enn å spise, bæsje og sove. Deres motoriske ferdigheter er begrenset, de er døve og blinde. De greier allikevel å ta inn informasjon fra omverdenen. De reagerer på sult, smerte og kulde. Og de reagerer på lukt og berøring. Valper og mor trenger mye ro i denne perioden, men oppdretter må forsiktig håndtere valpene allerede nå.

Overgangsperioden (14-21 dager) Tiden da alle sansene faller på plass. Valpene blir mye mer bevegelig begynner så smått å utforske valpekassa og hverandre. Man ser de første tegnene til lek og valpene begynner å logre med halen. Læringsevne øker betraktelig, men fremdeles er nervesystemet og sansene for dårlig utviklet til at de kan lære skikkelig, og dermed kan ikke sosialisering skje effektivt.

Sosialiseringsperioden (3-12 uker) Alle sansene er på plass og nervesystemet er godt nok utviklet til at valpen kan lære effektivt, og sosialisering kan skje. I denne perioden er valpene ekstremt mottakelig for inntrykk og læring. Det er den viktigste tiden for utvikling av sosial atferd.

Den juvenile perioden (12 uker-kjønnsmoden) Tiden for videregående opplæring. Valpen lærer å tilpasse atferden sin bedre til de bestemte situasjonene, og får et mer raffinert språk.

For større bilde, se nederst.

Gjennom stadig mer kompleks lek med kullsøsken og interaksjoner med mor lærer valpen i løpet av fasinerende kort tid grunnleggende sosial atferd.

Det er nå den lærer at den er hund..

Av den grunn er det helt avgjørende at valpene blir hos mor og kullsøsken den første halvdelen av sosialiseringsperioden, helt fram til 7-8-ukersalder, når de har sluttet å sluttet å drikke melk, og mor tilbringer mye av tiden borte fra dem.

Men også menneskelig kontakt må starte i valpekassa. Helt fra nyfødtp perioden trenger de i økende grad å forsiktig bli håndtert av forskjellige folk. Hvis ikke, vil de for alltid være redde for dem.

Oppdretter må derfor ta sin del av sosialiseringsjobben blodig seriøst.

Halve perioden i valpekassa -halve perioden i nytt hjem

Det har lenge blitt rådet at valpene leveres fra oppdretter når de er 8 uker gamle. Sosialiseringsperiodens varighet gjør at dette tidspunktet er det mest fornuftige. Således opplever de den første halvdelen i valpekassa og den andre halvdelen i det nye hjemmet sitt. Sånn omtrent.

Hentes de før, vil de mangle grunnleggende evner til å kommunisere med andre hunder. Hentes de senere, går de glipp av videre sosialisering med *mange ulike typer* hunder og mennesker.

Og ikke minst miljøtrening.

Valpene skal nemlig ikke bare sosialiseres, men tilvennes et liv med en rekke potensielt skumle inntrykk i denne perioden. Alt fra klipping av klør til å være alene hjemme.

Dessuten må de treffe andre arter, som katt, hest eller kanin, hvis de må forholde seg til dem senere.

Og alt dette er nødt til å skje innen de er 12 uker gamle!

Uansett hvor dyktig oppdretterne er, så vil de ha store vansker med å komme gjennom alt.

Ansvar er *ditt* nå.

Cumulus har vært mye sammen med kaniner (frittgående, selvsagt ...) helt fra han var 8 uker gammel. Han retter derfor ikke jaktatferd mot dem, men godtar dem som en del av den sosiale gruppen. (Foto: Emma Mary Garland)

Utelukkende positive opplevelser

Sosialisering er ikke ensbetydende med å eksponere valpen for hunder og mennesker.

Sosialisering er en læringsprosess.

Skal den lille lære seg et sofistikert språk og gode kommunikasjonsevner, så forutsetter det at den *trives* i samvær med andre. At det oppleves som positivt, noe den ønsker å oppleve igjen.

Derav er det ingen løsning å slippe løs valpen på hundejordet i håp om det beste, eller la den springe bort til alle naboene i borettslaget uten deres samtykke.

Det hele er nødt til å skje i *kontrollerte former*.

Observer og reflekter hele tiden. Er dette god sosialisering?

(Foto: Skjermdump fra YouTube)

Gunnar tok med seg Mia til barnebarna sine. Se film [her](#).

Frykt er vår fiende

Når vi henter valpene er de godt inn i sosialiseringsperioden, og frykten for det ukjente har allerede begynt å melde seg. Det er også studier som tyder på at de går inn i en egen fryktperioden i tiden 8–10 uker.

Valpen vil dermed kanskje allerede være redd for fremmede individer, objekter og situasjoner. Spesielt hvis oppdretter har gjort en utilstrekkelig jobb.

Et sikkert tegn på frykt er at den trekker seg tilbake. La den gjøre det!

Ta noen skritt tilbake selv, bokstavelig talt, og få valpen først og fremst til å assosiere *nærværet* av hunder og mennesker med noe positivt. Ved hjelp av godbiter, kos og lek. Valper er særdeles lærenemme i denne perioden, så det bør gå kort tid før den får positive assosiasjoner og tør å nærme seg såpass at interaksjoner kan skje.

Har vi med en fryktsom valp å gjøre, så er sosialiseringsjobben ekstra viktig. Det er *nå* vi har mulighet å snu denne trenden. Nå eller aldri. Skjermer vi den lille for det som skremmer den, blir den bare mer redd som voksen.

Overstimulering – for mye og for mange av det gode

Pass på så situasjonene ikke blir overveldende. Det vil stresse valpen, og den vil forbinde det hele med noe ubehagelig.

F.eks. er det en strålende idé å be absolutt alt man har av venner og familie på kaffe og kaker i denne perioden. Sørg for å få masse besøk. Bare ikke alle kommer *samtidig*.

Få heller besøk av to personer hver dag i ti dager enn tjue personer den ene dagen.

Det føles alltid litt kleint å si «Hei, kan du hilse på valpen min?», men det er verdt det! Valpen er nødt til å hilse på mennesker i alle former og fasonger i sosialiseringssperioden. Damer, menn, barn, voksne, gamle, rullestolbrukere, de med hatt og frakk, hjelm og vernesko, for å nevne noen. Men sørg for at det ikke blir for overveldende. (Foto: Emma Mary Garland)

Valpene trenger dessuten hvile og søvn mellom slagene for at hjernen skal kunne prosessere alle inntrykkene. Ellers blir de overstimulerte.

Det kan være vanskelig å vite om en valp er overstimulert. Noen blir synlig trøtte, andre blir bare enda mer aktive. Ofte vil man merke at den begynner å bite ekstra i hender, hår og det meste annet den kommer over, og den biter ofte hardere.

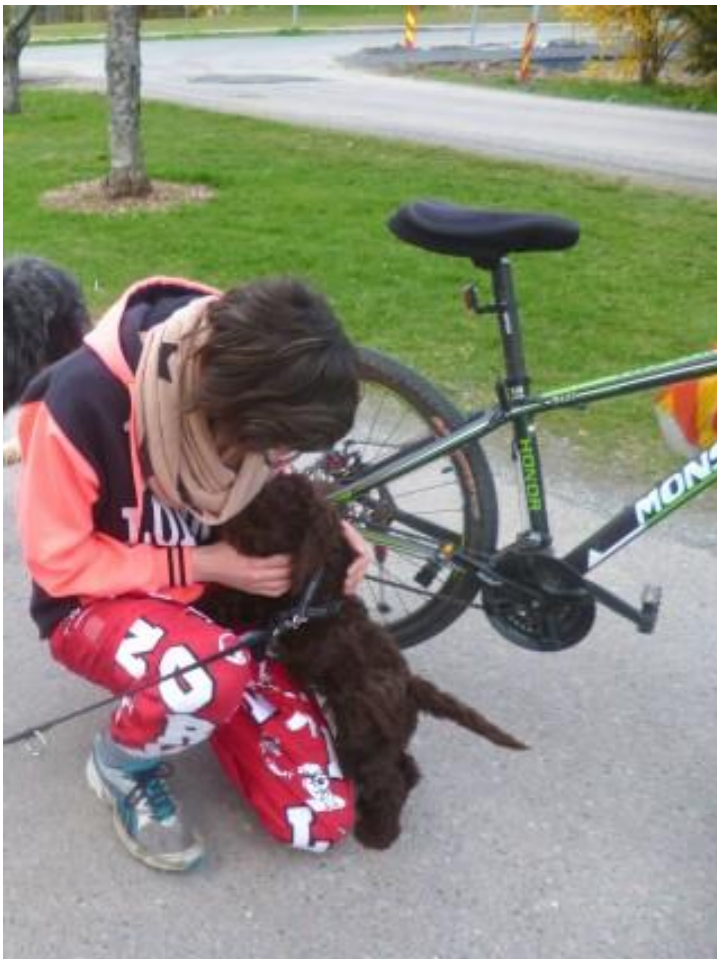
Hvis du tror at valpen har fått nok, avbryt det dere holder på med og ta en siesta.

Skill mellom sosialisering og miljøtrening

Noen situasjoner kan virke som glimrende anledninger for sosialisering, **før en tenker seg nærmere om.**

Festivaler, 17. maifeiringer og nyttårsaftenfester er klassiske eksempler. Det er jo masse folk av forskjellige slag å treffe overalt.

Men – bortsett fra at dette **kan bli for overveldende** – så er det ofte **ikke bare mennesker å forholde seg til i slike situasjoner.** Det er himla mange andre potensielt skremmende inntrykk.

Mia har hilst på mange russ i hele mai, men på selve nasjonaldagen var hun hjemme med Gunnar. (Foto: Emma Mary Garland)

Vi klapper med hendene, noen skriker og hoier, hopper og danser. Det spilles høy musikk, raketter skytes opp. Også har vi de som har tatt seg noen glass for mye, og oppfører seg irrasjonelt.

Faren ved dette er at valpen blir redd. Og plutselig er den redd for mennesker.

Selvsagt skal vi eksponere den lille for både fulle damer i stiletthæler og skumle lyder, det vil den jo sannsynligvis oppleve senere ... **men under kontrollerte omstendigheter.**

Vi vil være sikker på at damen fremdeles har selvbeherskelse. Og vi vil kunne regulere lydnivået.

I slike settinger mangler vi denne kontrollen, og det hele blir et sjansespill.

Du kan lese om miljøtrening her: [Miljøtrening av valp](#)

Se opp for mobbing blant valper

Når valper leker sammen, er det særskilt mobbing en skal holde utkikk etter.

Som med menneskebarn, så er det ikke alle valper som er like gode lekekamerater. **Sørg derfor alltid for at valpen din faktisk trives i situasjonen. At leken er konstruktiv.** Hvis ikke, bare gå derfra. (Foto: Emma Mary Garland)

Mobbere er ofte valper som av en eller annen grunn ikke har blitt tilstrekkelig sosialisert hos oppdretter. Kanskje som følge av at den har hatt få kullsøsken eller en mor med dårlige morsegenskaper.

Tegn på at en valp mobber er at den jokker/rir mye på den andre og alltid skal være den som ligger øverst i brytekamper.

Avbryt leken hvis du mistenker mobbing. Mobberen skal ikke få utvikle denne atferden og den som blir mobbet trenger å skånes.

Bare skill dem fra hverandre uten noe mas og kjas. Gjør deg selv mer interessant enn dem, sett begge i bånd eller gå dere en liten rusletur. Valper har godt av samvær utenom lek.

Forsøk derimot ikke å irettesette noen. Det vil bare gjøre vondt verre. Slik vil begge to få negative assosiasjoner til andre valper.

Å avbryte leken ved å gjøre deg selv mer interessant enn den andre valpen, er ikke bare smart for å få en liten pause i leken, det vil også gjøre det enklere å få hundens oppmerksomhet i senere anledninger. (Foto: Emma Mary Garland)

Den voksne skal være tolerant og ha et godt språk

La aldri valpen løpe bort til andre hunder før du har forsikret deg om at det er greit. Særlig viktig å huske hvis den andre er en *voksen* hund.

Noen voksne hunder kan kommunisere godt med andre voksne hunder, bare ikke valper. Valper er noe helt eget. De oppfører seg uforutsigbart, har dårlig impulskontroll og sylskarpe tenner. Pirajaer med pels.

Det er derfor en del voksne hunder som ganske enkelt redd for valper, en redsel som kan vise seg som aggresjon.

Hvis du ikke kjenner mange voksne hunder, etterlys noen på Facebook eller i lokalavisa der du bor. Forsikre deg om at de passer til jobben. (Foto: Emma Mary Garland)

Bare la valpen treffe voksne hunder som du *vet* er komfortable og tolerante ovenfor valper. Og sørg for at de har et sofistikert språk – et språk du ønsker at valpen skal lære.

En viktig egenskap i denne sammenheng er evnen til å ignorere – istedenfor raskt å ty til aggresjon.

Men dette betyr ikke at den voksne skal måtte finne seg i alt. Istedenfor å tvinge den voksne til å bli veldig sint, så må vi forhindre at den lille plager den store for mye. La den voksne komme seg unna de skarpe tennene når det røyner på og valpen ikke tar tegninga.

Gjør den lille opptatt med noe som er uforenelig med å være plagsom, snu situasjonen om til en annen.

(Foto: Skjermdump fra YouTube)

I videoen du ser ved å klikke [her](#), kan du se hvordan jeg oppmuntrer Cumulus til å løpe bort fra Mia når hun ikke forstår ignoreringen hans.

Eller, hvis valpen er i ustoppelig pirajamodus, ha den i bånd. Selvsagt sammen med deg, vi vil jo ikke isolere den.

Igjen er det opp til oss å ta ansvar. Det er jo vi som har satt hundene sammen. Da er det automatisk vi som er ansvarlige for at alle har det bra.

Og, du. Uansett hva du gjør. Ikke bli sint. Verken på valp eller voksen. Aggresjon avler aggresjon.

Tenk ut løsninger som gjør alle parter til lykkelige og velfungerende individer.

Bruk fantasien! Og fornuften ...

Her sitter Cumulus og jeg valpevakt mens Gunnar er ute og seiler. Vi har vært ute og herja lenge, men nå er Mia i overkant slitsom å ha med å gjøre. Jeg har derfor bundet henne fast der jeg sitter. På den måten slipper vi unna de skarpe valpetennene, men uten noe mas og kjas. Noen minutter etter dette bildet ble tatt, sov hun. (Foto: Selve Selvutløser)

Den juvenile perioden

Selv om vi kan regne 12-ukersalder som slutten på sosialiseringsperioden, trenger hunden å bli videre sosialisert i den påfølgende ungdomsperioden, den juvenile perioden, som varer helt til hunden er kjønnsmoden.

I denne perioden utvikler hunden sine sosiale ferdigheter ytterligere. De får et mer raffinert språk, blir flinkere til å forstå konsekvensene av sine egne handlinger og tolke andres atferd – vite hvordan det er passende å oppføre i bestemte situasjoner.

Bare husk: Det som skjer i denne perioden, vil aldri være en erstatning for det som skjer før den er 12 uker gammel. De artene den ikke har lært å omgås med fram til da, vil den ikke kunne danne de samme sosiale båndene med.

Kilder/litteratur:

The Domestic Dog – James Serpell (Bok)

The Ethology of Domestic Animals – Per Jensen (Bok)

The Behavioural Biology of Dogs – Per Jensen (Bok)

The Dog. Its Behavior, Nutrition & Health – Linda P. Case (Bok)

CANINE BEHAVIORAL DEVELOPMENT

Different Dog Breeds, Different Sensitive Period?

Sosialiseringstid hos hund

Bilder fra artikkelen i større utgave:

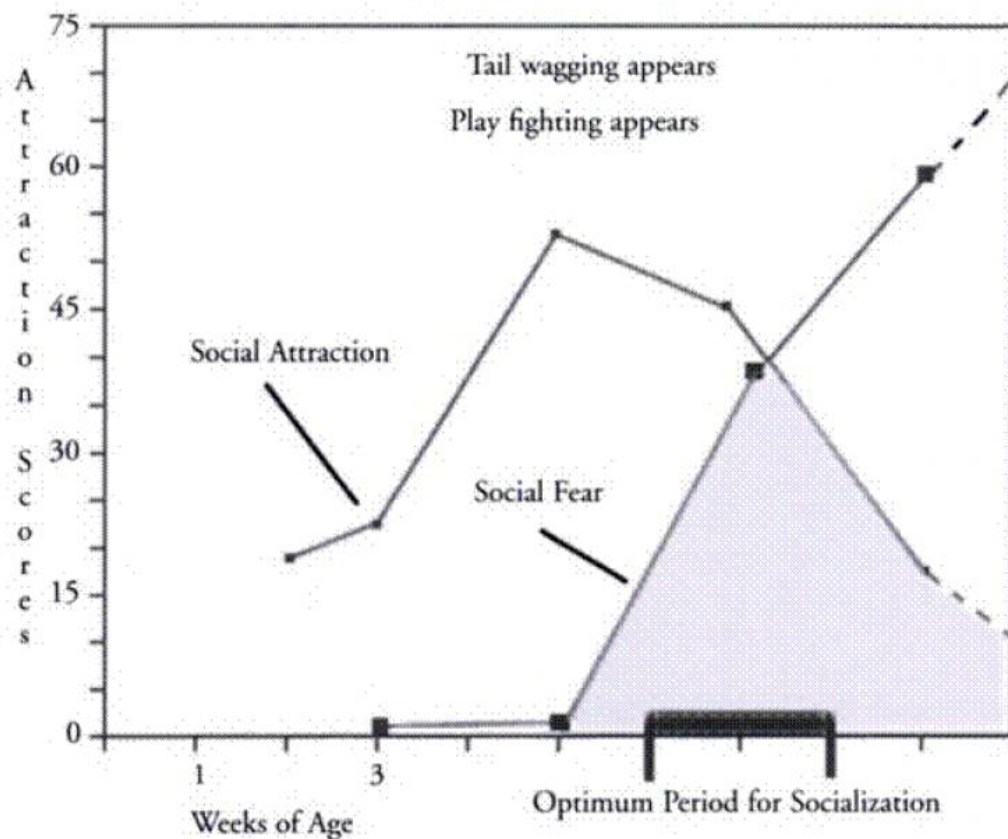

FIG. 2.6. Timing for socialization. Note that the ideal time for initiating secondary socialization corresponds to the intersection of the opposing trends of increased social fear, on the one hand, and decreasing social attraction scores, on the other. After Scott and Fuller (1965).

Valpens utvikling av sosial atferd

Den prenatal perioden (fosterstadiet) Allerede nå vil miljøet ha effekt på hvordan hundenes atferd blir. F.eks. vil valpene bli påvirket hvis mor er utsatt for mye stress under drektigheten. Det økte nivået av stresshormoner gjøre at valpene blir dårligere til å takle stress selv når de er voksne.

Den neonatale perioden (0-21 dager) Dette er stadiet da valpene ikke gjør stort annet enn å spise, bæsje og sove. Deres motoriske ferdigheter er begrenset, de er døve og blinde. De greier allikevel å ta inn informasjon fra omverdenen. De reagerer på sult, smerte og kulde. Og de reagerer på lukt og berøring. Valper og mor trenger mye ro i denne perioden, men oppdretter må forsiktig håndterer valpene allerede nå.

Overgangsperioden (14-21 dager) Tiden da alle sansene faller på plass. Valpene blir mye mer bevegelig begynner så smått å utforske valpekassa og hverandre. Man ser de første tegnene til lek og valpene begynner å logre med halen. Læringsevne øker betraktelig, men fremdeles er nervesystemet og sansene for dårlig utviklet til at de kan lære skikkelig, og dermed kan ikke sosialisering skje effektiv.

Sosialiseringsperioden (3-12 uker) Alle sansene er på plass og nervesystemet er godt nok utviklet til at valpen kan lære effektivt, og sosialisering kan skje. I denne perioden er valpene ekstremt mottakelig for inntrykk og læring. Det er den viktigste tiden for utvikling av sosial atferd.

Den juvenile perioden (12 uker-kjønnsmoden) Tiden for videregående opplæring. Valpen lærer å tilpasse atferden sin bedre til de bestemte situasjonene, og får et mer raffinert språk.